

Міністерство освіти і науки України
Українська інженерно-педагогічна академія
Кафедра практичної психології

Програма
освітньої діяльності та спецкурс
курсів підвищення фахової кваліфікації
психологів та практичних психологів
«Навички кризового консультування»

Д.психол.наук, проф.	<i>За загальною науковою редакцією:</i> Соколової Ірини Михайловни
	<i>Укладачі:</i>
к.психол.наук, доц.	Сапельнікова Тетяна Станіславовна
к.психол.наук, доц.	Нікітіна Оксана Петрівна
к.психол.наук, доц.	Колчігіна Анна Вадеріївна
к.психол.наук, с.н.с., ст.викл.	Злотников Андрій Леонідович
к.психол.наук, доц.	Білоцерківська Юлія Олександрівна
к.психол.наук, ст.викл.	Кучеренко Наталія Сергіївна
	Баженов Олександр Володимирович

Харків
2019

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ І ПРОГРАМА КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПСИХОЛОГІВ ТА ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Події, які відбуваються в Україні, вкрай складна соціально-політична ситуація у суспільстві показали необхідність соціально-психологічного захисту і психологічної допомоги як дітям і окремим людям, так і цілим соціальним групам, особливо тим, хто тимчасово не працює. Такі вимоги до стану працюючої людини, як запобігання емоційного напруження, профілактики професійного й емоційного «вигорання», набуття навичок саморегуляції та стресостійкості, розвитку комунікативних навичок, тому ще більш стосуються тимчасово безробітних, що втрата роботи не позбавляє цих чинників життєдіяльності, проте заглиблює прірву, з якої вони не взмозі вибратися самостійно. До того ж, враховуючі стрімке збільшення інфомормаційного обсягу професійної інформації та баження найшвидшого пристосування новітніх підходів і навичок, які вимагають роботодавці, усе це потребує додаткових знань для працевлаштування верства безробітних, що вже мають вищу освіту.

Безробіття - це економічна категорія, яка відбиває економічні відносини щодо вимушеної незайнятості працездатного населення. Безробіття вважається, з одного боку, важливим стимулятором активності працюючого населення, а з іншого великим суспільним лихом, що становить загрозу для сталого економічного розвитку країни, через те, що спричиняє чимало соціальних проблем (погіршення рівня життя, зниження кваліфікації працівників, ріст злочинності, зниження самооцінки людини та ін.). За даними досліджень, серед тих, хто зараз не працює, майже три чверті жодного разу не підвищували своєї кваліфікації за рахунок підприємств, організацій та установ. Частково це тому, що безробіття проявляється у двох вимірах – як суспільне явище і як соціально-психологічний стан, в якому перебуває непрацевлаштована людина. Саме тому потрібні консолідовані зусилля з боку непрацевлаштованої людини, центру зайнятості та навчального закладу, щодо запобігання погіршення такого стану, та переправлення енергії людини на навчання з врахуванням таких чинників, як соціально-психологічні закономірності психології розвитку людини, налаштування власної психології мотивації з урахуванням психології у ситуації постійного стресу, діагностика причин та наслідків не адаптованої (девіантної) поведінки, формування навичок подолання кризових станів через оволодіння техніками соціально-психологічних тренінгів та тренінгів індивідуальної майстерності (зокрема прикладних основ професійного консультування, арт-терапії, тощо). У зв'язку з цим автори розробили навчальну

програму та спецкурс для підвищення кваліфікації практичних психологів для безробітних.

Навчальний план курсів підвищення кваліфікації практичних психологів складений відповідно до Закону України "Про вищу освіту" та Державного стандарту вищої (освітня галузь 053 "Психологія").

Програма підвищення кваліфікації практичних психологів розроблена з урахуванням принципів цілісності, системності, технологічності та варіативності, подана у взаємозв'язку цільового, змістового, технологічного та контрольного-аналітичного компонентів, розроблених на основі компетентнісного підходу та модульної системи організації навчального процесу.

Навчання на основі *компетентнісного підходу* передбачає:

- інтеграцію професійних та особистісних якостей практичних психологів, чітку орієнтацію на майбутню діяльність;
- перетворення слухача з пасивного об'єкту педагогічної дії на активного суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності.;
- формування готовності до постійного підвищення освітнього рівня, потреби в актуалізації і реалізації свого особистого потенціалу, здатність самостійно набувати нові знання і уміння, розвитку власних здібностей, в прагненні до самореалізації в соціально корисній діяльності;
- використанням імітаційно-моделюючих, проектно-дослідницьких методів, контекстного навчання, принципів інтеграції навчальної, проектної і дослідницької діяльності ;

Метою курсів підвищення кваліфікації є вдосконалення професійної майстерності на основі модернізації змісту, форм і методів навчання, впровадження інноваційних технологій у навчальний процес.

Основними завданнями курсів підвищення кваліфікації практичних психологів є:

- засвоєння сутності сучасної філософії освіти;
- вивчення нормативно-правової бази освіти охорони праці в Україні;
- формування умінь і навичок ефективного вирішення психолого-педагогічних проблем;
- поглиблення знань про сучасний стан наукової дисципліни та методики використання діагностичного та корекційно-розвивального інструментарію;
- оволодіння інформаційними технологіями обробки даних діагностики;
- стимулювання постійного зростання професійної майстерності та задоволення освітніх потреб упродовж усього життя;
- систематизація та поглиблення соціально-гуманітарних, професійно-фахових знань про сутність, специфіку, орієнтири реалізації основних напрямів модернізації методів психологічних досліджень;

- модернізація професійного потенціалу як системного показника готовності до інноваційної діяльності, трансформації найновіших досягнень науки та передового педагогічного досвіду в практику роботи практичного психолога;
- формування навичок самостійного і критичного мислення, системного аналізу одержаних даних;

Нормативні посилання

Навчальна програма курсів підвищення кваліфікації практичних психологів розроблена відповідно Конституції України, ”,

Національної доктрини розвитку освіти України, законів України:

- "Про освіту" від 23 травня 1991р.;
- "Про вищу освіту" від 17 січня 2002р.
- «Про зайнятість населення» від 05 липня 2012 р.
- Укази Президента України:
- Про затвердження Національної доктрини розвитку освіти" від 17 квітня 2003р. № 347;
- Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні 926/2010 від 30.09.2010 р.
- Постанови Кабінету Міністрів України:
- Програми сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року від 15 жовтня 2012 р. № 1008
- Інші нормативно-правові акти:
- Накази Міністерства освіти і науки України;
- "Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах" від 2 червня 1993р. № 161.
- Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України (затверджена наказом МОН України № 49 від 23.01.2004р.),
- Наказ МОН України № 774 від 30.12.2005 р. «Про провадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу»,
- Статут Української інженерно-педагогічної академії від 28.08.2015 р.
- Положення про організацію освітнього процесу в Українській інженерно-педагогічній академії від 03.09.2015 р.
- ***Підвищення кваліфікації здійснюється на підставі ліцензії серії АГ №508735 виданої Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України 10.05.2011 р. та сертифікату про акредитацію серії РД-IV №218195 виданої МОНМС 04.11.2009 р.***

Навчальний план підвищення кваліфікації розрахований на 150 години (5 кредитів) що у календарному пані займає місяць очної підготовки з розрахунку

п'ятиденного 40 годинного навчального тижня (21 день) і складається з двох циклів: професійної і фахової підготовки та теоретичного і виробничого навчання, ознайомчої практики та державної атестації.

Виходячи з нормативного терміну навчання, розподіл годин здійснюється таким чином, що професійний модуль займає найбільш вагому частину навчального плану і становить 61% загальної кількості годин, в той час як фаховий модуль становлять 39% годин. Професійний та фаховий модулі включають інваріантну та варіативні складові. Варіативна частина професійного модуля за вибором навчального закладу включає психодіагностику, практичні основи професійного консультування, арт-терапію. Варіативна частина фахового модулю складається з спецкурсів психології стресу, психології управління, психології мотивації, психологія девіантної поведінки, психологія сім'ї, спеціальній психології тощо. за варіативними програмами та курсами з питань практичної психології. Повноцінність підвищення кваліфікації забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових.

Попередній освітній та освітньо-кваліфікаційний рівень і вимоги до професійної підготовки практичного психолога

Повинен знати. Повинен мати знання в обсязі відповідної вищої освіти. У спеціальності «Психологія»: має знати цілі, принципи, організацію, нормативне забезпечення психологічної служби, володіти діагностичним та корекційно-розвивальним інструментарієм, мати навички консультативної діяльності, знати відповідні нормативні документи, державну мову відповідно до чинного законодавства про мови в Україні.

Повинен вміти ефективно застосовувати професійні знання в практичній діяльності.

Повинен мати ціннісні орієнтації, спрямовані на культурний, духовний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, творчу педагогічну діяльність.

Кваліфікаційні вимоги до категорій

Практичний психолог має відповідну фахову вищу освіту, виявляє високий рівень професіоналізму, ініціативи, творчості, досконало володіє ефективними формами, методами діагностичної, корекційно-розвивальної та консультативної діяльності, забезпечує високу результативність, якість своєї праці, відзначається загальною культурою, моральними якостями.

Базові компетентності підвищення кваліфікації практичних психологів

У зв'язку з відсутністю відповідного Державного стандарту з підвищення кваліфікації практичних психологів, ми спираємось на рекомендації Інституту

інноваційних техноогій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України щодо застосування компетентнісного підходу для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти. В результаті проходження програмного матеріалу мають розвиватись наступні компетенції:

Системні

–Уявленнями про сучасні досягнення фундаментальних наук в обсязі необхідному для здійснення професійної діяльності.

–Знання сучасних наукових категорій, концепцій, онтологічних та аксіологічних аспектів філософії освіти.

–Володіння концептуальним апаратом і основними загальнонауковими методами дослідження.

–Розуміння законів, умов, тенденцій та особливостей розвитку суспільства, освіти

–Знання принципів самоорганізації у живій і неживій природі, принципів еволюції, відтворення, розвитку систем біосфери і ноосфери

–Володіння науковими методами обробки інформації

–Знання сучасних інформаційних технологій для отримання доступу до джерел інформації, збереження та обробки отриманої інформації.

–Володіння способами інформаційно-описової діяльності, систематизування даних, структурування, опису предметної сфери (*виділяти ключові категорії, поняття, персоналії, групи проблем або проблеми, систематизувати концепції, технології, методи вирішення проблем, ведення власної бази даних, укладання наукових робіт, рефератів тощо*).

–Здатність до рефлексії власних професійних дій.

Соціально-особистісні

–Усвідомлення приналежності до української нації, знання та розуміння своїх прав та обов'язків як громадянина України, толерантно взаємодіяти на між культурному рівні.

–Володіння встановленими професійно-етичними нормами.

–Розуміння цінності культури, науки на сучасному етапі розвитку суспільства.

–Уміння вибудовувати стратегії особистісно-професійного розвитку та навчання, готовність до постійного саморозвитку.

–Готовність до інноваційної діяльності.

–Володіння засобами дотримання норм здорового способу життя, педагогічної психогігієни.

–Здатність навчатися впродовж життя.

–Уміння критично мислити.

- Здатність планувати та вибудовувати власну професійну кар'єру.
- Здатність мислити системно, креативно.
- Здатність ефективно адаптуватися до різних змін.
- Здатність забезпечувати належну якість роботи.
- Здатністю до самоаналізу у професійній діяльності.
- Готовність до проектно-впроваджувальної діяльності.
- Готовність до самореалізації.

Інструментальні

- Володіння засобами ділового мовлення, виразності мовлення.
- Здатність створювати образні бачення в усному та писемному мовленні, демонструвати інтонаційну виразність повідомлення.
- Здатність ефективно взаємодіяти на міжособистісному рівні.
- Уміння здійснювати пошуково-дослідницьку діяльність.
- Володіння засобами психологічної діагностики.
- Володіння засобами управління інформацією.
- Володіння навичками роботи з комп'ютером (набір і форматування тексту, робота з програмними педагогічними засобами, робота в мережі Internet, електронна пошта, чат, форум, блоги, телеконференції, Microsoft Office, Power Point).
- Уміння здійснювати проектно-впроваджувальну діяльність.
- Володіння технологією самоменеджменту інновацій.

Загально-професійні

- Здатність вибудовувати професійну діяльність на основі сучасних нормативно-правових документів в системі освіти України, міжнародних документів
- Здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності та охорони праці.
- Володіння понятійним апаратом (*психології...*), пізнавальними підходами та методами.
- Вміння вибудовувати професійну діяльність на основі знань, досягнень психології та педагогіки.
- Здатність відстежувати й осмислювати розвиток теорії і практики психології.
- Вміння користуватися репертуаром вербальної і невербальної комунікації.
- Здатність аналізувати створені ситуації, виокремлюючи прийоми психологічної взаємодії.
- Здатність вибудовувати професійну діяльність на основі сучасних принципів організації психологічних технологій.
- Уміння вирішувати типові навчальні задачі.

- Здатність працювати в умовах психологічних експериментів різних рівнів.
- Уміння комплексно підходити до виконання професійних обов'язків відповідно до конкретної ситуації.
- Здатність здійснювати оцінку якості своєї роботи та роботи колег.
- Уміння планувати та реалізувати відповідні заходи.

Спеціально-професійні

- Здатність використовувати професійно-профільовані знання в галузі психології
 - Орієнтуватися в сучасних напрямках розвитку психології як науки
 - Здатність використовувати теоретичні знання і практичні навички для ефективної організації своєї діяльності в сучасних умовах.
 - Здатність вибудовувати технології навчання математики
 - Здатність аналізувати різноманітну профільну науково-методичну літературу з психології (*програмно-педагогічне забезпечення, програми, посібники, навчально-методична література, інші засоби навчання*)
 - Здатність здійснювати логіко-дидактичний аналіз діагностичного матеріалу, методичний аналіз спеціальної літератури, сучасних засобів діагностики.
 - Здатність знаходити нові рішення, створювати нові корекційно-розвивальні методики, тренінгові програми, прийоми для розв'язання конкретної ситуації
 - Здатність здійснювати підбір та використовувати діагностичний матеріал відповідно до поставлених завдань
 - Здійснення на різних ступенях навчання рівневої і профільної диференціації навчально-виховного процесу на основі базового змісту математичної освіти
 - Здатність формулювати та вирішувати професійні задачі
 - Здатність організовувати рефлексивну і творчу діяльність учнів, пов'язану з засвоєнням предметних компетенцій
 - Аналізувати основні тенденції розвитку психологічної діагностики та створювати тестові завдання для діагностики особистісного розвитку учнів
 - Здатність виконувати професійні завдання та обов'язки інноваційного характеру (*здатність здійснювати інноваційну діяльність*)
 - Аналізувати освітні ресурси Інтернету; використання ІКТ у своїй діяльності
- Навчальний план підвищення кваліфікації охоплює кваліфікаційну категорію практичного психолога і надає достатньо можливостей для вдосконалення науково-теоретичної та методичної підготовки. Характерною особливістю навчального плану є те, що для практичних психологів передбачено більше годин на оволодіння знаннями та сучасною методикою психологічної діагностики. Знання, що перевіряються на вихідному комплексному діагностуванні у інструментальному модулі, який входить у цикл дисциплін по вибору навчального закладу дає можливість диференціювати слухачів згідно з її кваліфікацією практичних

психологів та умовити вибір курсів, що вони будуть прослуховувати у спеціально-професійному модулі, якій є інваріантним. Передбачені у ньому види занять дають можливість слухачу реалізувати у формах цих занять: обмін думками, спільне вирішення навчальних завдань. Так, кількість семінарських занять на курсах підвищення кваліфікації практичних психологів передбачено як для категорії "спеціаліст I кваліфікаційної категорії" та "спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії" – 12 години.

Повноцінність підвищення кваліфікації забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових.

Програмою передбачено проведення ознайомчої практики обсягом 8 годин та державного іспиту (ДІ) у кількості 2 години, який здійснюється у формі захисту письмової кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота визначає загальноосвітню та професійну зрілість слухача курсів підвищення кваліфікації, його загально-професійну, інструментальну, соціально-особистісну та спеціально-професійну підготовку і дає право на отримання свідоцтва про підвищення кваліфікації.

Залежно від конкретних умов можуть частково змінюватися тематика занять, час на вивчення окремих модулів і тем, розроблятися нові спецкурси, тощо.

I. Графік навчального процесу

Теоретичне навчання – Т
 Практичне навчання – Пн
 Практика – П
 Кваліфікаційна атестація - ЕК

Тижні навчання				
1	2	3	4	5
Т/Пн	Т/Пн	Т/Пн	Т/Пн	П/ЕК

Загальний термін навчання - 1 місяць

Заняття проходять за п'ятиденним 40 годинним тижнем

Навчальний план
підвищення кваліфікації фахівців за напрямком 053 "Психологія"

№ п/п	Найменування модулів та дисциплін	Кількість годин			
		Усього	В тому числі		
			Лекції	Практ	Самост
Нормативні дисципліни					
Системні компетенції					
1.	Цикл професійної підготовки	108	24	12	72
1.1	Методологія сучасної психології	18	4	2	12
1.2	Психологія розвитку	18	4	2	12
Загально-професійні компетенції					
1.3	Сучасні технології в практичній психології консультування	18	4	2	12
1.4	Інноваційні технології у викладання психології в системі вищої професійної освіти	18	4	2	12
Дисципліни самостійного вибору навчального закладу					
Інструментальні компетенції					
2.1	Психодіагностика	18	4	2	12
2.2	Прикладні основи професійного консультування	18	4	2	12
Дисципліни вільного вибору студента					
Спеціально-професійні компетенції					
3.	Цикл фахової підготовки	32	8	0	24
3.1	Психологія мотивації	16	4	0	12
3.2	Психологія стресу	16	4	0	12
Соціально-особистісні компетенції					
4.	Психологія сем'ї	6	2		4
	Усього:	146	34	12	100
5.	Практика (ознайомча)	2			
6.	Іспит	2			
	Разом:	150	34	12	100

* Самостійні роботи (100 год) виконуються з використанням дистанційного навчання

Підсумковий контроль- іспит-2 год.

Вид навчання	Строк навчання		
	годин	днів	місяців
Лекції -	34	4,25	0,19
Самостійна робота на ПЕОМ -	100	12,50	0,57
Практичні заняття -	12	1,50	0,07
Практика -	2	0,25	0,01
Підготовка до ЕК -		1,00	0,05
ЕК -	2	1,00	0,05
Загальний термін навчання		20,50	0,94

ПРОГРАМА

курсів підвищення кваліфікації практичних психологів

I. ЗАГАЛЬНО-ОСВІТНІЙ МОДУЛЬ (СИСТЕМНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ)

1.1. Методологія сучасної психології

Методологія та теорія: загальні характеристики методологічні основи експериментального методу в психології. Категоріальний апарат та наукові проблеми психології

Формальне та змістовне розуміння методології. Філософія психології і рівні методологічного аналізу в психології. Поняття наукової парадигми. Множинність парадигм сучасного психологічного знання і різні інтерпретації цієї множинності (криза, багатопарадигмальність, допарадигмальність). Постановка проблеми предмета психології і підходи до її рішення. Зв'язок предмета і методу в психології. Теорія та її основні компоненти. Об'єкт та предмет психологічного дослідження. Роль методології у розвитку психологічної практики. Роль методології у розвитку системи психологічних понять та категорій. Проблема суб'єктивності й об'єктивності психологічного знання. Наукові картини світу та їх генезис. Основні елементи науково-дослідницького процесу.

Методологія та її роль у розвитку методів наукового пізнання. Метод, методика та техніка психологічного дослідження. Особливості класичної методології. Цілісність індивідуальності як предмет психології. Особливості постнекласичної методології. Постмодернізм і методичні проблеми психологічного дослідження. Біхевіоризм та його роль у розвитку природничої методології у психології. Гуманістичний напрямок у психології та його методологічні особливості.

Науки про дух і їхня особливість за В. Дільтеєм. Співвідношення за В. Дільтеєм понять «вираження» і «явище», «переживання» і «вираження». Номотетичний і ідіографічний методи пізнання (В. Віндельбанд, Г. Рікерт). Життєвий світ і істини науки за Е. Гусерлем. Теорії «предметності» і «інтенціональності» Е. Гусерля. Основні характеристики і принципи «якісної» методології у психології: відкритість, комунікативність, процесуальність, рефлексивність, експліцированість, гнучкість. Стратегії «якісних» досліджень: хронологічна стратегія, стратегія «дна» і «еліти», стратегія «нежорстких припущень», стратегія «іронії», стратегія «підтримки контакту» та ін. Критика «якісних» методів у психології.

Закон та експеримент у психології. Експеримент та життєвий досвід. Експеримент як психологічний метод. Можливості та межі застосування

експериментального методу в психології. Лабораторний та польовий експеримент в психології. Експериментальні плани.

Пояснення й розуміння психологічних явищ Зміст і значення. Предметні й смислові конструкти в пізнанні психологічної дійсності. Розуміння і його функції. Фактори, що визначають глибину збагнення змісту. Інтерпретація й пояснення. Об'єкт інтерпретації і його особливості.

Надійність і валідність психологічних даних. Генезис поняття валідність. Критерії валідності і її типи. Зовнішня й внутрішня валідності. Триангуляція психологічних даних. Дедукція й індукція в пізнанні психічної реальності. Методи індуктивної логіки. «Реконструйована логіка» та «логіка на практиці» за Л. Ньюманом. Якісний аналіз даних як інструмент наукового дослідження.

Базисні категорії психології. Метапсихологічні категорії психології. Психофізична проблема у психології. Психофізіологічна проблема у психології. Психогностична проблема у психології.

Список рекомендованої літератури

1. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. - Київ, 2003
2. Петровский А.В. Ярошевский М.Г. Основы теоретической психологии.- М., 1999
3. Козин А.В. Научность: эталоны, идеалы, критерии. - М.: Изд-во МГУ, 1985
4. Курт Левин. Закон и эксперимент в психологии // Психологический журнал. Том 22, №2.
5. Гальперин П.Я. Психология как объективная наука: Избранные психологические труды - М.Воронеж.-480 с.
6. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях М.: Прогресс, 1980. - 387 с.
7. Мазилев В.А. Методология психологической науки. - Ярославль, 2003
8. Смирнов Г.А. Онтология и теория: две парадигмы знания // Общественные науки и современность. 2003. № 6.
9. Девятко И. Ф. Модели объяснения и логика социологического исследования. М., 1996.- 172с.
10. Знаков В.В. Понимание в познании и общении. - М.1994
11. Леонтьев Д.А. Субъектная семантика и смыслообразование // Вестник моск. ун-та. 1980. №3.-С. 33-41
12. Тихомиров О.К., Знаков В.В. Мышление, знание и понимание // Вестник Московского университета. Серия 14. № 2. 1989.- С.6-16
13. М'ясоїд П. Наука і практика у роботі психолога// Психологія та суспільство. 2004. №3.- С. 5-74
14. М'ясоїд П.А. Психология в аспекте типов научной рациональности Вопросы психологии. 2004. № 6.– С. 3-18

15. Мироненко И.А. Биосоциальная проблема в современной психологии и перспективы развития // Психологический журнал 2005. Т.26. № 1.- С.88-94
16. Александров Ю.И., Сергиенко Е.А. Психологическое и физиологическое: континуальность и/или дискретность// Психологический журнал 2003. Т.24. № 6.- С98-106
17. Юревич А.В. Психология науки. М.: Флинта, 1998. - 312 с. (соавторы - А.Г. Аллахвердян, Г.Ю. Мошкова, М.Г. Ярошевский).
18. Юревич А.В. Системный кризис психологии // Вопросы психологии, 1999, № 2, с. 3-11.
19. Юревич А.В. Психология и методология // Психологический журнал, 2000, № 5, С. 35-47.
20. Юревич А.В. Методологический либерализм в психологии // Вопросы психологии, 2001, № 5, с. 3-18.
21. Юревич А.В. Структура психологических теорий // Психологический журнал, 2003, № 1, с. 5-13

1.2. Психологія розвитку

Предмет, задачі і проблеми психології розвитку

Методи психології розвитку. Уявлення про розвиток людини у психологічних теоріях. Періоди розвитку психіки.

Предмет, задачі і проблеми психології розвитку. Історія становлення психології розвитку. Методи психології розвитку. Роль крос-культурних досліджень у вивченні психічного розвитку дитини. Критика факторного підходу до розуміння рухомих сил психічного розвитку дитини.

Уявлення про розвиток людини в біхевіоризмі. Психоаналітична теорія розвитку З.Фрейда. Уявлення про розвиток в теорії об'єктних стосунків. Теорія прив'язаності Дж.Боулбі. Епігенетична теорія Е.Еріксона. Когнітивний напрямок у психології розвитку. Генетична епістемологія Ж.Піаже. Культурно-історична теорія розвитку психіки Л.С.Виготського. Рухомі сили, умови та джерела розвитку в теорії діяльності. Роль спілкування у психічному розвитку дитини.

Проблема періодизації психічного розвитку. Пренатальний та перинатальний періоди розвитку психіки. Вік немовляти. Психологічні особливості віку немовляти. Ранній вік. Предметно-орудійна діяльність – провідний тип діяльності у ранньому віці. Дошкільний вік. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність дитини у дошкільному віці. Молодший шкільний вік. Проблема психологічної готовності дитини до шкільного навчання. Підлітковий вік. Психологічні особливості підліткового та юнацького віку. Юність та криза входження у дорослість. Молодість та зрілий вік. Пізній вік. Психологія зрілого віку.

Список рекомендованой литературы

1. Психология развития: Учеб. для студ. высш. психол. учеб. заведений /Под ред. Т.Д. Марцинковской. – М., 2005.
2. Сапогова Е.Е. Психология развития человека: Учеб. пособие для вузов. – М., 2005.
3. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Психология развития человека: Развитие субъективной реальности в онтогенезе /Под общ. ред. В.Г. Щур. – М., 2000. 1. Крайг Г., Бонум Д. Психология развития. – СПб., 2004.
4. Обухова Л.Ф. Детская возрастная психология: Учеб. пособие для вузов. – М, 2000.
5. Поливанова К.И. Психология возрастных кризисов: Учеб. пособие для вузов. – М., 2000.
6. Психология человека от рождения до смерти: Младенчество. Детство. Юность. Взрослость. Старость.: Полный курс психологии развития: Учеб. пособие для вузов /Под общ. ред. А.А. Реана. – СПб.; М., 2005.
7. Рыбалко Е.Ф. Возрастная и дифференциальная психология: Учебник. – СПб., 2001.
8. Абрамова Г.С. Сборник задач по социальной психологии и психологии развития: Учеб. пособие для студентов вузов. – М., 1999.
9. Возрастная и педагогическая психология: Хрестоматия для студентов вузов /Сост. И.В. Дубровина, А.М. Прихожан, В.В. Зацепин. – М., 2003.
10. Возрастная психология: Детство, отрочество, юность: Хрестоматия: Учеб. пособие для студентов пед. вузов /Сост и науч. ред. В.С. Мухина, А.А. Хвостов. – М., 1999.
11. Волков Б.С., Волкова Н.В. Психология развития человека: Учеб. пособие для вузов. – М., 2004.
12. Выготский Л.С. Проблема возраста // Собр. соч.: в 6 т. – М., 1984. Т.4 - с.244-268.
13. Выготский Л.С. // Собр. соч.: в 6 т. – М., 1983. Т.4. Младенческий возраст. С.269-317; Кризис первого года жизни. С.318-339. Раннее детство. С.340-367; Кризис трех лет. С.368-375; Кризис семи лет. С.376-385; Педология подростка. С.5-242.
14. Глуханюк Н.С., Гершкович Т.Б. Поздний возраст и стратегии его освоения: Учебно-метод. пособие. – М., 2003.
15. Ермолаева М.В. Практическая психология старости: Учеб. пособие. – М., 2002.
16. Ермолаева М.В. Психология зрелого и позднего возраста в вопросах и ответах: Учеб. пособие. – М; Воронеж., 2004.
17. Ермолаева М.В. Психология развития: Метод. пособие. для студентов заочн. и дистанц. форм обучения – М.; Воронеж, 2003.

- 18.Краснова О.В., Лидерс А.Г. Социальная психология старения: Учеб. пособие для вузов. – М., 2002.
- 19.Кулагина И.Ю., Колюцкий В.И. Возрастная психология. Развитие человека от рождения до поздней зрелости: Учеб. пособие для вузов. – М., 2004.
- 20.Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. – М., 1981.
- 21.Лисина М.И. Общение, личность и психика ребенка. – М.; Воронеж, 1997.
- 22.Лисина М.И. Проблемы онтогенеза общения. – М., 1986.

1.3. Сучасні технології в практичній психології консультування

Сутність психологічного консультування. Сучасні напрями психологічного консультування. Специфічні аспекти психологічного консультування

Теоретичні основи психологічного консультування. Історичні корені психологічного консультування. Етапи психологічного консультування. Консультативна бесіда як основний метод роботи психолога-консультанта. Техніки і алгоритми психологічного консультування. Класифікація видів консультування: специфіка та особливості. Особистість психолога-консультанта. Типологія консультантів та клієнтів. Особливості навчання та підготовки практичного психолога.

Психоаналітичний напрям у консультуванні. Біхевіористичний напрям у консультуванні. Когнітивний напряму психологічному консультуванні. Гуманістичний напрям у психологічному консультуванні. Екзистенційний напряму психологічному консультуванні. Провокативний напрям Ф.Фареллі у консультуванні. Трансперсональний та процесуальний напрями у консультуванні. Психологія потоку.

Особливості групового консультування: переваги та обмеження. Психологічне консультування дошкільнят та школярів. Психологічне консультування підлітків. Психологічне консультування дорослих. Особливості психологічного консультування в процесі вікового кризи. Особливості психологічного консультування в процесі особистісної кризи. Особливості консультування дорослих з проблем подружніх відносин. Особливості консультування людей похилого віку. Клієнти з депресією і суїцидальними намірами. Консультування созалежності при алкоголізмі. Консультування з проблем страхів і тривог. Консультування клієнтів з психосоматичними проблемами. Консультування агресивних клієнтів. Консультування з проблем почуття провини і сорому. Питання мотивації і відповідальності в консультуванні. Особливості короткострокового консультування. Дистанційне психологічне консультування.

Порівняльний аналіз змісту основних понять та процедур у НЛП з іншими напрямками Порівняльний аналіз змісту основних понять та процедур у системно-сімейних розстановках з іншими напрямками.. Порівняльний аналіз змісту основних понять та процедур у психоаналізі з іншими напрямками.. Порівняльний аналіз змісту основних понять та процедур у трансперсональній психотерапії з іншими напрямками. Порівняльний аналіз змісту основних понять та процедур у процесуальній психотерапії з іншими напрямками.

Список рекомендованої літератури

1. Абрамова Г. С. Практическая психология: Учебник для студентов вузов. – Изд. 6-е, перераб. и доп. – М.: Академический проект. 2001. – 480 с.
2. Александров А.А. Современная психотерапия: курс лекций. – СПб, 1997.
3. Берулава Г. А. Методологические основы деятельности практического психолога. – М.: Высшая школа, 2003.
4. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика. – К.: Укртехпрес, 1997. – 216 с.
5. Бурлачук Л., Кочарян А., Жидко М. Психотерапия. Учебник для ВУЗов, Киев, 2003.
6. Вайсс Дж. Как работает психотерапия: Процесс и техника – М.: Независимая фирма “Класс”, 1998. 240 с. (Библиотека психологии и психотерапии).
7. Карвасарский Б.Д. Психотерапия. – М., 1985.
8. Коттлер Дж., Браун Р. Психотерапевтическое консультирование. –СПб.: Из-во «Питер», 2001.
9. Кочюнас Р. -А. Б. Основы психологического консультирования /Пер. с лит. – М. : Академический проект, 1999. – 239 с.
10. Кузікова С.Б. Основипсихокорекції: навчальний посібник. – К.: Вид-во «Академвидав», 2012. – 320 с.
11. Меновщиков В. Ю. Введение в психологическое консультирование. – М. : Смысл, 1998. – 109 с.
12. Методы современной психотерапии: Учебное пособие. Составители Л.М. Кроль, Е.А. Пуртова. М.: Независимая фирма “Класс”, 2000. 480 с. (Библиотека психологии и психотерапии, вып. 90).
13. Мэй Р. Искусство психологического консультирования / Пер. с англ. – М.: Независимая фирма «Класс», 1994. – 144 с.
14. Немов Р. С. Психологическое консультирование. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2000.
15. Осипова А. А. Общая психокоррекция: Учебное пособие для студентов вузов. – М.: ТЦ «Сфера», 2000. – 512 с.
16. Психотерапевтическая энциклопедия / Под общей редакцией Б. Д. Карвасарского. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 752 с.

17. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція. – К. : ВД “Професіонал”, 2007. – 544 с.
18. Бендлер Р., Гриндер Д. Из лягушек – в принцы. Вводный курс НЛП тренинга. – М.: Флинта, 2000.
19. Бендлер Р., Гриндер Д. Структура магии. – СПб.: Прайм-Еврознак, 2004.
20. Фаррели Ф., Брандсма Дж. Провокационная терапия. – Екатеринбург, 1996.
21. Хеллингер Б. Порядки любви. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2001. – 400 с.
22. Андреас С., Фолкнер Ч. НЛП. Новые технологии достижения успеха. – К.: София; М.: ИД Гелиос, 2001.
23. Бендлер Р., Гриндлер Д. Шаблоны гипнотических техник Милтона Эриксона с точки зрения НЛП. – Симферополь: Реноме, 1999.
24. Бэндлер Р. Паттерны гипнотических техник Милтона Эриксона / Ричард Бэндлер, Джон Гриндер; [пер. с англ. С. Рысева]. – СПб.; М.: Прайм-Еврознак: ОЛМА-Пресс, 2005.
25. Дилтс Р. Фокусы языка. Изменение убеждений с помощью НЛП. – СПб.: Питер, 2002.
26. Петров Н. Самовнушение в древности и сегодня. – М., 1986.
27. Платонов К.К. Слово как физиологический и лечебный фактор. – М., 1962.
28. Психотерапія – нова наука про людину. / За редакцією Альфреда Пріца. – Пер. з нім. Прохаською. – Львів: ІНВП "Електрон". – 1998. – 392 с.
29. Романин А.Н. Основы психотерапии: Учеб. пособие для студ. ВУЗов – М.: Издательский центр «Академия», 1999. – 208 с.
30. Ковальов С. В. Психологія сімейних стосунків. – К. : Наука, 2001. – 254с.

1.4. Інноваційні технології у викладанні психології у системі вищої професійної освіти

Специфіка змісту, цілей і принципів навчання психології, Організація процесу викладання психології у різних типах навчальних закладах, Викладання психології студентам різних етнічних груп, Система, зміст вищої освіти в Україні, Науково-методичне забезпечення навчального процесу

Інноваційні технології у викладанні психології у системі вищої професійної освіти як наука і навчальний предмет. Специфіка змісту психологічної науки і формування свідомості на заняттях з психології.. Психологія як гуманітарна наука та цілі її викладання. Психічні пізнавальні процеси і принципи викладання психології у навчальному закладі.

Історія викладання психології. Методи навчання психології. Сучасні форми організації навчально-пізнавальної діяльності у процесі викладання психології.. Шляхи і засоби підвищення ефективності викладання психології.. Перевірка і

оцінка знань по психології.. Професійна підготовка викладача психології .
Особистісні якості викладача психології і його професійна діяльність.

Етнічність та етнічна ідентичність: проблема співвідношення понять і підходи до їх дослідження. Типи етнічної ідентичності. Психологія етнічних груп.

Тенденції та перспективи розвитку й удосконалення підготовки фахівців в умовах формування європейського освітнього простору. Удосконалення методів і форм організації навчання. Порівняльний аналіз систем вищої освіти України та розвинених країн світу. Рівні акредитації сучасних вищих закладів освіти. Процес навчання та його психолого-педагогічні основи. Функції викладача.

Самостійна робота студентів (основні напрями): сутність, організація, контроль; основні функції самостійної роботи. Види самостійної роботи. Самостійна робота студента під час лекцій. Недоліки в організації самостійної роботи студентів. Виховання та навчання як єдиний цілісний педагогічний процес.

Список рекомендованої літератури

1. Бадмаев Б. Ц. Методика преподавания психологии : учеб. пособие / Б. Ц. Бадмаев. – М. : ВЛАДОС, 2001. – 304 с.
2. Карандашев В. Н. Методика преподавания психологии : учеб. пособие / В. Н. Карандашев. – СПб. : Питер, 2009. – 250 с.
3. Ляудис В. Я. Методика преподавания психологии : учеб. пособие / В. Я. Ляудис. – СПб. : Питер, 2008. – 192 с.
4. Попова М. В. Психология как учебный предмет в школе : учеб.-метод. пособие / М. В. Попова. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 288 с.
5. Соколков Е. А. Психология познания: методология и методика преподавания : учеб. пособие / Е. А. Соколков. – М. : Логос, : Университетская книга, 2007. – 384 с.

2.1. Психодіагностика

Загальні питання психодіагностики. Методики психодіагностики психічних особливостей людини. Психометричні основи психодіагностики

Психодіагностика як наука та галузь практичної діяльності психолога. Етика психодіагностичної діяльності. Процес психодіагностичного обстеження. Загальна класифікація та характеристика методів психодіагностики. Методи психодіагностики. Психометричні характеристики психодіагностичних методик. Нормативні вимоги до посібника із застосування тесту. Тести і тестування у психодіагностиці. Психологічний діагноз як результат психодіагностичного обстеження

Діагностика пізнавальної сфери. Методики діагностики особливостей уваги. Методики діагностики мнемічної діяльності. Методики діагностики мислення

Методики діагностики інтелекту та когнітивних стилів Діагностика особистості за допомогою тестів-опитувальників. Особистісні тести-опитувальники. Діагностика особистості за допомогою проєктивних методик Методики для діагностики міжособових відносин.

Нормативні вимоги до розробників та користувачів психодіагностичних методик. Нормативні вимоги до опублікованої психодіагностичної методики. Загальні проблеми конструювання та апробації психодіагностичної методики. Валідність як характеристика якості психодіагностичної методики. Надійність як характеристика якості психодіагностичної методики. Психометрична оцінка валідності. Психометрична оцінка надійності. Стандартизація психодіагностичної методики.

Список рекомендованої літератури

1. Анастази А. Психологическое тестирование 2006
2. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика, 2002
3. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике, 2002
4. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. 1998
5. Регуш Л.А. Практикум по наблюдению и наблюдательности. 2001
6. Кулагин Б.В. Основы профессиональной психодиагностики, 1984
7. Елисеев О.П. Практикум по психологии личности, 2000
8. Общая психодиагностика. Под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина, 2004

2.2. Прикладні основи професійного консультування

Теоретико-методологічні основи професійного консультування.

Прикладні проблеми професійного консультування.

Введення в предмет професійного консультування. Види психологічної допомоги. Професійне консультування як функція професійної діяльності; і як професійна діяльність. Системний аналіз як науковий метод консультування. Системний опис і характеристики систем. діяльності, генезис професійної діяльності, особистості професіонала. Системний аналіз професійного досвіду. Виділення планів аналізу систем. Концепція професійного консультування. Професійні норми і принципи діяльності професійного консультанта.

Становлення профконсультаційної служби в рамках профвідбору (1920 – 1930 рр.). Концепція вибору професії. Основні теоретичні та практичні напрямки професійного консультування (20 – 30-ті роки). Підходи до професійного консультування в ситуації виходу з кризи (50 – 70-е роки). Теорія самоактуалізації.

Теорія особистості професіоналу. Особистісно-діяльнісний підхід. Підходи до професійного консультування. Основні ідеї професіоналізації особистості. Сучасні підходи до професійного консультування (70 – 90-ті роки).

Основні етапи психологічного інтерв'ю. Техніка встановлення взаєморозуміння з клієнтом. Особливості проведення професійної діагностики. Зняття суперечностей клієнта. Техніки виявлення і подолання конфліктів. Типологія упереджень і техніка роботи з ними. Особливості результату в професійному консультуванні. Вимоги до результату професійної консультації. Техніка вироблення альтернативних рішень. Роль ради як форми допомоги в професійному консультуванні.

Методика індивідуальної проф. консультації в ситуації вибору професії. Відношення консультанта до вікових особливостей школярів. Показники професійного самовизначення молоді. Завдання консультування клієнта в ситуації вибору професії. Загальна схема професійної консультації. Формування особистого професійного плану. Типові консультаційні ситуації, проблеми і склад чинників, що вимагають обліку при виборі професії. Класифікація і опис типових профконсультаційних ситуацій.

Професійне консультування фахівців службі управління персоналом. Концепції управління людськими ресурсами. Професійне консультування в ситуації підбору кадрів і найму на роботу. Зовнішні та внутрішні чинники, що визначають потребу в персоналі. Професійна кваліфікація роботи і професійна кваліфікація працівника. Професійна компетентність. Карта компетенції, посадова інструкція та кваліфікаційна карта. Структура особистісної специфікації. Характер вимог до персоналу. Структура професійного відбору. Класифікація методів відбору персоналу. Опис, оцінка та порівняння досвіду кандидатів на посаду. Співбесіда при прийомі на роботу. Професійне консультування професійної адаптації співробітників. Особливості первинної та вторинної адаптації. Причини труднощів клієнта в період адаптації. Особливості психофізіологічної, соціально-психологічної адаптації. Особливості професійної адаптації. Формування стилю професійної діяльності, освоєння професійних функцій і обов'язків. Проблема компетентності працівника.

Список рекомендованої літератури

1. Айви А. Е. Консультирование и психотерапия: сочетание методов, теории и практики: Пер. с англ. / А. Е. Айви, М. Б. Айви, Л. Саймек-Дунинг // БНТИ СО АН СССР. – Новосибирск, 1990.
2. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания. — М., 1977.
3. Андреева Г. М. Социальная психология. — М., 1994.
4. Асеев В. Г. Мотивационные механизмы нравственного поведения личности и нравственное развитие личности. — М., 1988.

5. Базаров Т. Ю. Управление персоналом развивающейся организации. — М., 1996.
6. Бородкин Ф. М. Внимание: конфликт! / Ф. М. Бородкин, Н. М. Коряк. — Новосибирск, 1989.
7. Братусь Б. С. К проблеме развития личности в зрелом возрасте // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 14. Психология. — 1980. — № 2.
8. Бубнова С. С. Психологические аспекты профессиональной консультации // Психол. журн. — 1990. — Т. 11. — № 1.
9. Вопросы практической психодиагностики и консультирования / Под ред. Н. Н. Обозова. - Л., 1989.
10. Вудкок М., Фрэнсис Д. Раскрепощенный менеджер / М. Вудкок, Д. Фрэнсис. - М., 1991.
11. Гончаров В. В. Руководство для высшего управленческого персонала: В 2 т. / МНИИПУ. - М., 1997. - Т 1.
12. Гончаров В. В. Руководство для высшего управленческого персонала: В 2 т. / МНИИПУ. - М., 1997. - Т 2.
13. Гуревич К. М. Профессиональная пригодность и основные свойства нервной системы. — М., 1970.
14. Дегтярева Т. П. Найм и отбор персонала: Учеб. пособие / Т. П. Дегтярева, В. А. Антропов. — Екатеринбург, 1994.
15. Забродин Ю. М. Управление человеческими ресурсами как психологическая проблема // Прикл. психология. — 1997. — № 1.
16. Иванцевич Дж. Человеческие ресурсы управления / Дж. Иванцевич, А. А. Лобанов. — М., 1993.
17. Исаенко А. И. Новое в теории и практике управления персоналом // США-ЭПИ. - 1991. - № 3.
18. Кандо М. Ф. Навыки проведения собеседования: Конспект лекций. – М., 1993.
19. Климов Е. А. Индивидуальный стиль деятельности. — Казань, 1971.
20. Климов Е. А. Общая типология ситуаций и структура мыслительных задач, возникающих в практике работы профконсультанта // Вопросы теории и методики индивидуальной профконсультации учащихся / ВПН И ПТО. – Л., 1976.
21. Клуб ищущих работу: организация и деятельность. — М., 1993.
22. Кондаков И. М. Методологические основания зарубежных теорий профессионального развития / И. М. Кондаков, А. В. Сухарев // Вопр. психологии. — 1989. — № 5.
23. Лакосина Н. Д. Учебное пособие по медицинской психологии / Н. Д. Лакосина, Г. К. Ушаков. - М., 1976.
24. Леана К. Как справиться с потерей работы / К. Леана, Д. Фельдман. - М., 1995.

25. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. 2-е изд. — М., 1977.
26. Ломов Б. Ф. Системность в психологии: Избр. психол. тр. — М.— Воронеж, 1996.
27. Маркова А. К. Психология профессионализма. — М., 1996.
28. Маслоу А. Г. Дальние пределы человеческой психики. — СПб., 1997.
29. Методика индивидуальной профконсультации / Сост. Н. Ф. Гей-жан. - М., 1982.
30. Методы исследования межличностного восприятия: Спецпрактикум по соц. психологии / Под ред. Г. М. Андреевой, В. С. Агеева. — М., 1984.
31. Общение и оптимизация совместной деятельности / Под ред. Е. М. Андреевой, Я. Яноушека. — М., 1987.
32. Организация, содержание и методика профориентационной работы в службе занятости // Сб. инструкт-метод. материалов. — М., 1994.
33. Пельцман Л. Стрессовые состояния у людей, потерявших работу // Психол. журн. — 1992. - Т 13. - № 1.
34. Платонов К. К. Проблемы способностей. — М., 1972.
35. Профессиональное самоопределение и профессиональная карьера молодежи // Методика для преподавателя и профконсультанта. — М., 1993.
36. Профконсультационная работа со старшеклассниками / Под ред. Б. А. Федоришина. — Киев, 1989.
37. Прутченков А. С. Трудное восхождение к себе // Метод разработки и сценарии занятий соц.-психол. тренингов. — М., 1995.
38. Пряжников Н. С. Профессиональное и личностное самоопределение. - М., 1996.
39. Пряжников Н. С. Схема организации консультаций как процесс взаимодействия // Вестн. МГУ Сер. Психология. — 1989. — № 2.
40. Психологические аспекты собеседования с безработными. Метод, пособие / Сост. В. Б. Сигачев. — Саратов, 1995.
41. Психологический словарь / Под ред. В. В. Давыдова и др. — М., 1983.
42. Рикка Р. Служба занятости: природа, назначение, функционирование/Пер. с фр. — М., 1993.
43. Селье Г. Стресс без дистресса. — М., 1979.
44. Содержание и организация профессиональной ориентации незанятого населения: Науч.-метод, пособие. — Калуга, 1996.
45. Теория и практика профориентации и профконсультирования. — Вып. 1: Психодиагностические методики в профориентационной работе / Под ред. В. В. Спасенникова. — Калуга, 1994.
46. Теория и практика профориентации и профконсультирования. — Вып. 2: Профессиональная диагностика. Составление психограмм деятельности специалистов / Под ред. В. В. Спасенникова. — Калуга, 1996.

47. Технология профессионального консультирования молодежи в службе занятости / Под ред. В. А. Полякова, С. Н. Чистяковой, М. С. Славинной. — М., 1995.
48. Управление персоналом организации: Учеб. / Под ред. А. Я. Кибанова. - М., 1997.
49. Фанч Ф. Преобразующие диалоги/ Пер. с англ. — Киев, 1997 (Сер. «Новейшая психология»; вып. 1, 2).
50. Чистякова С. Н. Профессиональная ориентация: организация и управление. — М., 1987.
51. Шадриков В. Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности. — М., 1982.
52. Шекшня С. В. Управление персоналом современной организации: Учеб.-практ. пособие. — М., 1997.

ВАРІАТИВНА ЧАСТИНА ЦИКЛ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

3.1. Психологія мотивації

Загальна характеристика мотивації як специфічного виду психічної регуляції. Теорії та види мотивації.

Поняття мотивації в зарубіжній та вітчизняній психології. «Негативні» та «позитивні» визначення мотивації. Мотивація та мотивування. Енергетичний і змістовний аспекти мотивації. Мотивація у структурі особистості. Поведінкові індикатори мотивації. Різноманітність мотиваційних відносин людини. Поняття «мотиваційного поля». Потенційна та актуальна мотивація.

Теоретичні погляди на мотивацію. Основні ознаки мотивації людини, що відрізняють її від мотивації тварин. Потреби тварин. Види біологічних потреб. Визначення та ознаки інстинкту. Будова інстинкту. Типи організації інстинкту. Проблема інстинктів у психіці людини. П.Я. Гальперін про біологічні і органічні потреби.

Мотивація в структурі діяльності людини. Діяльність людини та її структура. Мотиваційні явища у структурі діяльності. О.М. Леонтьєв про зсув мотиву на ціль як механізм розвитку діяльності.

Потреба як основа процесів мотивації в зарубіжних і вітчизняних теоріях. Визначення та психологічна характеристика потреб людини. Класифікація потреб людини. Усвідомлення та упредметнювання потреб. Динаміка виникнення і задоволення потреби. «Ідея» потреби та гедоністичні дії.

Поняття мотиву в наукових концепціях. Потреби та мотиви, їх різниця та взаємозв'язок. Мотиваційний синдром потреби. Функції мотиву. Форми мотивів. Установка. Види установок. Потяг та бажання. Мрії, ідеали, переконання і

світогляд як прояв мотиваційної сфери особистості. Інтереси. Відмінність інтересу від потреби, схильності. Класифікація інтересів.

Ціль та цілеутворення. Психологія цілі та цілеутворення. Цілеутворення та свідомість. Мимовільне та довільне цілеутворення. Біологічна передісторія та соціальний характер становлення людської здатності до постановки і досягнення цілей.

Теорії мотивації. Мотивація в психоаналізі. Мотивація в біхевіоризмі. Теорія мотивації У. МакДауголла. Теорія мотивації Г.Мюррея. Мотивація в гуманістичній психології (А.Маслоу, К. Роджерс). Теорія мотивації МакКлелланда та Аткинсона. Теорія мотивації Х. Хекхаузена. Теорія мотивації К. Левіна. Теорії мотивації в когнітивній психології. Атрибутивний підхід до мотивації.

Види мотивації. Мотивація влади. Мотивація досягнення. Мотивація допомоги. Мотивація різних видів діяльності (учбової, трудової, комунікативної).

Список рекомендованої літератури

1. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирование личности. – М.: Мысль, 1976.
2. Вилюнас В. К. Психологические механизмы биологической мотивации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986.
3. Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990.
4. Вилюнас В. Психология развития мотивации. – СПб.: Речь, 2006. – 458 с.
5. Занюк С. Психология мотивации. – К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001.
6. Изучение мотивации поведения детей и подростков / Под ред. Л.И. Божович. – М., 1972.
7. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб.: Питер, 2000.
8. Кирхлер Э., Родлер К. Мотивация в организациях. – Харьков: Гуманитарный центр, 2003.
9. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики. – М. Изд-во Моск. ун-та, 1981.
10. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1975.
11. Магомед-Эминов М.Ш. Психодиагностика мотивации // Общая психодиагностика / Под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987.
12. Магун В. С. Потребности и психология социальной деятельности личности. – Л.: Наука, 1983.
13. Маркова А. К., Орлов А. Б., Фридман Л. М. Мотивация учения и ее воспитание у школьников. – М.: Просвещение, 1983.

14. Маркова А. К., Матис Т. А., Орлов А. Б. Формирование мотивации учения. – М.: Просвещение, 1990. – 192 с.
15. Маслоу А. Мотивация и личность. – СПб.: Питер, 2003.
16. Нюттен Ж. Мотивация // Экспериментальная психология / Под ред. П. Фрес-са и Ж. Пиаже. Вып. 5. — М., 1975.
17. Нюттен Ж. Мотивация, действие и перспектива будущего. – М.: Смысл, 2004. – 608 с.
18. Обуховский К. Психология влечений человека. — М., 1971.
19. Обуховский К. Галактика потребностей. Психология влечений человека. – СПб.: Речь, 2003.
20. Психология мотивации и эмоций / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, М.В. Фаликман. – М.: ЧеРо, 2002.
21. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2000.
22. Сидоренко Е. Мотивационный тренинг. – СПб.: Речь, 2000.
23. Симонов П. В. Мотивированный мозг. — М.: Наука, 1987.
24. Френкин Р. Мотивация поведения. – СПб.: Питер, 2003.
25. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. – СПб.: Питер, 2005.
26. Хекхаузен Х. Психология мотивации достижения. – СПб.: Речь, 2001.
27. Эммонс Р. Психология высших устремлений. – М.: Смысл, 2004.
28. Якобсон П. М. Психологические проблемы мотивации поведения человека. – М.: Просвещение, 1969.

3.2. Психологія стресу

Загальне уявлення про проблему стресу. Подолання та управління стресом.

Поняття та проблема стресу. Професійний стрес і підходи до його вивчення. Сучасні теорії та моделі стресу. Характеристика стресу. Стрес, дистрес, основні чинники ризику стресу. Протистояння стресам та їхнім наслідкам. *Класифікація, сутність, фактори стресів.*

Результати експериментального вивчення емоційного стресу. Умови запобігання та психологічна готовність протистояти стресу. Способи та прийоми подолання стресу. Допомога при стресі.

Список рекомендованої літератури

1. Александровский Ю. А. Состояния психической дезадаптации и их компенсация. М., 1976.
2. Бенджамин Колодзин. Как выжить после психической травмы. Перевод с английского Савельевой.

3. Березин Ф. Б. Психологическая и психофизиологическая адаптация человека. Л., 1988.
4. Бесносков С.П. Психология профессиональной деформации личности. СПб., 2004.
5. Бодров В.А. Информационный стресс. – М., 2000. – 352с.
6. Бойко В.В. Синдром «эмоционального выгорания в профессиональном общении. СПб., 1999. Борневессер М. Стресс в условиях труда // «Иностранная психология», 1994, №1, Т.2. – С.44-50.
7. Василюк Ф. Е. Психология переживания. М., 1984.
8. Венгер Л.А., Мухина В.С. Психология, Москва: Просвещение 1988.
9. Водопьянова Н.Е. Профессиональное выгорание и ресурсы его преодоления. // Психология здоровья. / Под ред. Г.С. Никифорова, СПб., 2003. – 375с.
10. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии. - М.: Просвещение, 1986.
11. Гримак Л.П. Резервы человеческой психики: Введение в психологию активности. – М.: Политиздат, 1989. – 319с. стр. 180, 184, 185, 195.
12. Губачёв Ю. М., Иовлев Б. В., Карвасарский Б. Д. и другие. Эмоциональный стресс в условиях нормы и патологии человека. Л., 1976.
13. Кижжаев-Смык Л.А. Психология стресса: Издат. Наука. Москва 1983.
14. Коган Б. М. Стресс и адаптация. М.: Знание, 1980 № 10.
15. Кон И. С. Социология личности. М., 1967.
16. Овчинников Б.В., Колчев А.И. Профессиональный стресс и здоровье. // Психология профессионального здоровья. / Под ред. Г.С.Никифорова. – СПб., 2006. – С.204-213.
17. Рушман Э.М. Надо ли убежать от стресса? М.: Физкультура и спорт, 1990.- 128с., ил. стр. 3, 4, 6, 102, 106, 108.
18. Леонова А.Б. Основные подходы к изучению профессионального стресса. Вестник Моск.ун-та.Сер.14.Психология. - М., 2000. №3. – С. 4-19.
19. Самоукина Н.В. Психология и педагогика профессиональной деятельности. – М., 1999. – 352 с.
20. Самоукина Н.В. Карьера без стресса. – СПб, 2003.
21. Селье Г. Очерки об адаптивном синдроме.- М., 1960. с.237-280.
22. Селье Г. Стресс без дистресса. Москва Прогресс 1982.
23. Селье Г. Стресс без болезней. - Спб, ТОО Лейла, 1994-384 с.
24. Стресс жизни: Сборник./ Составители: Л. М. Попова, И. В. Соколов. О. Грегор. Как противостоять стрессу.
25. Судаков К. В. Системные механизмы эмоционального стресса. М., 1981.
26. Тригранян Р.А. Стресс и его значение для организма (отв. ред. навст. предисл. О.Г. Газенко. – М.: Наука, 1988-176с.

27. Чайнова Л.Д. Функциональные состояния и функциональный комфорт. //Под ред. В.М.Мунипова и др.М., 1977. – 256 с.

4. Психологія сім'ї

Сутність та особливості психології сім'ї . Психологічна допомога сім'ї.

Еволюція шлюбу і сім'ї в історії людського суспільства. Наукові підходи до вивчення сім'ї. Типи сім'ї в європейській культурі. Сучасні соціально-психологічні тенденції і перспективи сім'ї як соціального інституту. Моделі сім'ї та сімейних відносин. Теорії вибору шлюбного партнера. Види любові. Підготовка молоді до сімейного життя.

Життєвий цикл сім'ї. Вплив психологічного клімату сім'ї на розвиток особистості подружжя й дітей. Психологічна сумісність в сім'ї. Батьківство і батьківські позиції. Вплив батьків на розвиток особистості дитини. Проблемна родина. Психологічна допомога сім'ї.

Стандартизовані методи дослідження подружніх відносин. Фактори, що сприяють зміцненню сімейних відносин. Задоволеність шлюбом. Інтелектуальний розвиток дітей в сім'ї. Психологічне консультування сім'ї в опорі на теорії сімейних систем М. Боуена (психодинамічна модель). Уявлення про сім'ю в концепції К. Роджерса. Роль сімейного терапевта. Комунікативна модель психологічного консультування сім'ї (Ст. Сатир, Дж. Гріндер, Р. Бендлер, П. Вацлавик). Особливості сімейної субкультури і міжособистісних контактів у неблагополучних сім'ях. Стратегічна модель роботи з сім'єю. Сім'я з психічно хворою людиною і форми допомоги цій сім'ї. Робота з домінуючими афектами в неблагополучних сім'ях. Порушення уявлень членів родини про сім'ю та особистості один одного. Трансгенераційна модель роботи з сімейними проблемами. Порушення структурно-рольового аспекту життєдіяльності сім'ї. Інтегративна модель роботи з сім'єю Джозефа Брауна і Дані Крістенсен. Постмодерністські теоретичні моделі роботи з сімейними проблемами. Поведінкові моделі роботи з сім'єю. Методика конструктивної сварки С. Кратохвила. Сім'я як джерело психічної травматизації особистості.

Список рекомендованої літератури

1. Андреева Т.В. Психология современной семьи. – СПб, 2005
2. Андреева Т.В. Психология семьи. СПб, 2007
3. Алешина Ю.Е., Гозман Л.Я., Дубовская Е.М. Социально-психологические методы исследования супружеских отношений. - М., 1987.
4. Авсиевич М.Т., Мельник Л.И. Супружеские конфликты и пути их преодоления. — М., 1988.
5. Верб Л.Я. Под одним кровом. Советы семейного психолога. СПб, 2003

6. Видра Д. Помощь разведенным родителям и их детям: от трагедии к надежде. – М., 2000
7. Винникот Д.В. Маленькие дети и их матери. – М., 1998
8. Волкова А.Н., Штильбанс В.И. На пороге семьи. - Л., 1989.
9. Гиппенрейтер Ю.Б. Общаться с ребенком. Как?. – М., 2000
10. Гиппенрейтер Ю.Б. Продолжаем общаться с ребенком. Так?. – М., 2007
11. Гозман Л.Я. Психология эмоциональных отношений. - М., 1987.
12. Грецов А. Практическая психология для подростков и родителей. СПб, 2008
13. Детская психопатология: Хрест.: учебное пособие (сост. Белополюская Н.Л.) - М., 2000.
14. Дружинин В.Н. Психология семьи. - М., 1996.
15. Емельянова Е. Треугольники страданий. СПб, 2007
16. Захаров А.И. Как предупредить отклонение в поведении ребенка. - М., 1993.
17. Захаров А.И. Неврозы у детей и подростков. – Л., 1988
18. Захаров А.И. Ребенок до рождения. – СПб, 1998
19. Заширинский О.В. Семья и ребенок с трудностями в обучении. СПб, 2010
20. Зыгмантович П. Тайны взаимоотношений. СПб, 2010
21. Иванюк Т.И. Феномен любви. М., 2003
22. Калинина Р.Р. Введение в психологию семейных отношений. СПб, 2008
23. Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования. - М.: Гардарика, 2004.
24. Ковалев С.В. Психология современной семьи. - М., 1998.
25. Кернберг О. Отношения любви. Норма и патология. — М., 2000.
26. Кожанова Н.Е. Диагностика семьи и семейного воспитания. — М., 1994.
27. Крайг Г. Психология развития. - СПб.: Питер, 2000.
28. Куприянчик Л. Психология любви. - М., 1998.
29. Куттер П. Любовь, ненависть, зависть, ревность. - СПб., 1998.
30. Куличковская Е.В., Степанова О.В. Это горькое слово «развод». Психологическая работа с детьми, переживающими развод родителей. М., 2010
31. Крюкова Т.Л. Психология семьи: жизненные трудности и совладание с ними. – СПб.: Речь, 2006
32. Лидерс А.Г. Психологическое обследование семьи. – М., 2006
33. Литвинова Р.Н. Методы психологического исследования семейных отношений в психокоррекционной работе воспитателей детских садов. — Ставрополь, 1994.
34. Москаленко В. Зависимость семейная болезнь. М., 2002
35. Навайтис Г.А. Муж, жена и... психолог. - Москва-Воронеж, 1995.

36. Николаева Е.И. Кнут или пряник? Поощрение и наказание как методы воспитания ребенка. СПб, 2010
37. Обухова Л.Ф. Детская психология. - М., 1999.
38. Олиферович Н.И., Зинкевич-Куземкина Т.Н., Велента Т.Ф. Психология семейных кризисов. – СПб, 2006
39. Опря Н.А. Клинические аспекты патологической ревности. – Кишнев, 1986
40. Осорина М.В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых. - СПб., 1999.
41. Петрушин С.В. Искусство быть вместе: любовь и переговоры. СПб, 2009
42. Полякова И.Ю., Панова О.И., Меньшова А.Ю. Как сохранить любовь? Искусство взаимоотношения. СПб, 2009
43. Понделичкова-Машлова Я. Сексуальность в супружестве. - М., 1991.
44. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста.- СПб., 2000.
45. Рогов Е.И. Психология отношений мужчины и женщины. М., 2003
46. Родители и дети. Психология взаимоотношений./Под ред. Е.А. Савиной, Е.О. Смирновой. М., 2003
47. Семья: психология. Педагогика. Социальная работа/Под ред А.А. Реана. М., 2010
48. Синарева Ю. Любовь ушла, жизнь продолжается. Как правильно расставаться. М., 2005
49. Сысенко В.А. Молодежь вступает в брак. — М., 1986.
50. Сысенко В.А. Супружеские конфликты. - М.: Мысль, 1989.
51. Херсонский Б.Г., Дворяк С.В. Психология и психопрофилактика семейных конфликтов. - Киев, 1991.
52. Цветкова Н. Семейная жизнь без кризисов. М., 2009
53. Целуйко В.М. Психология современной семьи. – М., 2004
54. Человек после развода. — Вильнюс, 1987.
55. Фигдор Г. Беды развода и пути их преодоления. – М., 2006
56. Шапиро Б.Ю. От знакомства к браку. — М., 1990.
57. Шипицына Л.М. Психология детского воровства. Учебное пособие. СПб, 2007
58. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений. – М.: ООО «Апрель-Пресс», 2004.
59. Шуман С.Г., Шуман В.П. Семейные конфликты: причины, пути
60. устранения. - Брест, 1994.
61. Юнда И.Ф., Юнда Л.И. Социально-психологические основы семейной жизни. - Киев, 1990.
62. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. - СПб.: Питер, 1999.